

สำนักงานการวิจัยแห่งชาติ (วช.)

รายงานผลการทำกิจกรรมส่งเสริมและสนับสนุนการวิจัย

โครงการพัฒนาค้นคว้าความรู้การนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
ไปประยุกต์ใช้ในรูปแบบเว็บไซต์
(SEP Solutions Database)

จัดทำโดย

อาจารย์ ดร. ปรียานุช ธรรมปียา และคณะ
ศูนย์ศึกษาพัฒนาที่ยั่งยืนและเศรษฐกิจพอเพียง
สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์

ได้รับทุนอุดหนุนการทำกิจกรรมส่งเสริมและสนับสนุนการวิจัยและนวัตกรรม
จากสำนักงานการวิจัยแห่งชาติ ประจำปีงบประมาณ 2564

จัดพิมพ์ เดือนพฤษภาคม 2565

บทสรุปผู้บริหาร

แนวพระราชดำริเรื่อง “เศรษฐกิจพอเพียง” หรือ Sufficiency Economy Philosophy (SEP) เป็นที่ยอมรับในระดับสากลว่าเป็นหนทางที่จะนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนได้ อย่างไรก็ตามในปัจจุบันข้อมูลและองค์ความรู้สำคัญเกี่ยวกับโครงการในพระราชดำริและโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ซึ่งเป็นต้นฉบับของการพัฒนาบนพื้นฐานปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ได้ถูกจัดเก็บรวบรวมไว้ตามหน่วยงานที่รับผิดชอบโครงการนั้น ๆ ทำให้เป็นการยากสำหรับผู้ที่เกี่ยวข้องศึกษาเรียนรู้ว่าหน่วยงานใดเป็นต้นเรื่องหรือโครงการต่าง ๆ สถาบันเศรษฐกิจพอเพียงจึงเล็งเห็นถึงความสำคัญในการพัฒนาฐานข้อมูลเบื้องต้นให้เป็นคลังความรู้ในด้านต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกัปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ที่ครอบคลุมทุกมิติของการพัฒนา ทั้งในเชิงวิชาการและภูมิปัญญาไทย ในการนำไปประยุกต์ใช้ สืบสาน และต่อยอดให้เกิดประโยชน์ในวงกว้างต่อไป

โครงการพัฒนาคลังความรู้การนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ในรูปแบบเว็บไซต์ (SEP Solutions Database) มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างฐานข้อมูลคลังความรู้ที่เป็นศูนย์กลางสำหรับการศึกษา เรียนรู้เกี่ยวกับโครงการในพระราชดำริและโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริต้นแบบ ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับโครงการนั้น ๆ ให้เข้าถึงและค้นหาข้อมูลได้ง่าย และสามารถนำไปประยุกต์ใช้และปฏิบัติได้ไม่ว่าในรูปแบบเว็บไซต์ โดยใช้วิธีการศึกษา สืบค้น รวบรวมข้อมูลแบบ Desk Study และการทบทวนวรรณกรรม จากเว็บไซต์ หนังสือ เอกสารเผยแพร่ วิทยุทัศน์ และสื่อต่าง ๆ ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับโครงการ แล้วคัดเลือกโครงการต้นแบบ 25 โครงการ เริ่มจากการทรงงานในระยะแรกเริ่มครองสิริราชสมบัติ และจัดแบ่งเป็นหมวดหมู่ด้านการพัฒนา ได้แก่ ด้านการเกษตรและทรัพยากรธรรมชาติ การศึกษา การแพทย์และสาธารณสุข การพัฒนาชุมชน การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานสำหรับการพัฒนาประเทศ และด้านพลังงาน

ผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่านับตั้งแต่ทรงขึ้นครองราชย์ฯ พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ได้ทรงงานหลากหลายด้านเพื่อประโยชน์สุขของปวงชนชาวไทย และหน่วยงานต่าง ๆ ที่รับสนองพระราชดำริ ได้มีการเก็บรวบรวมข้อมูลโครงการฯ และผลสัมฤทธิ์ที่เกิดขึ้นจากการดำเนินโครงการ รวมทั้งองค์ความรู้ใหม่ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นไว้เป็นอย่างดี แต่ประชาชนทั่วไปมักจะไม่ได้รับทราบรายละเอียด เนื่องจากไม่ทราบว่าต้องไปค้นหาข้อมูลที่ใด งานวิจัยนี้จึงได้รวบรวมข้อมูลของ 25 โครงการต้นแบบในด้านต่าง ๆ มาเขียนเป็นบทความที่เข้าใจง่าย ประกอบภาพและอินโฟกราฟิกที่เหมาะสมสำหรับการนำไปประกอบการศึกษาเรียนรู้ และนำไปปฏิบัติสำหรับประชาชนทั่วไป

โครงการ 25 โครงการ ที่นำมาจัดทำฐานข้อมูลเบื้องต้น ได้แก่ ฝนหลวง (พ.ศ. 2498) มูลนิธิอานันทมหิดล (พ.ศ. 2498) สถาบันราชประชาสมาสัย (พ.ศ. 2501) ข้าวพันธุ์พระราชทาน (พ.ศ. 2503) โครงการสวนพระองค์สวนจิตรลดา (พ.ศ. 2504) โครงการตามพระราชประสงค์หุบกะพง (พ.ศ. 2507) ปลูกนิลสายพันธุ์จิตรลดา (พ.ศ. 2508) โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริด้านสาธารณสุข (พ.ศ. 2510) มูลนิธิโครงการหลวง (พ.ศ. 2512) โครงการสารานุกรมไทยสำหรับเยาวชน (พ.ศ. 2512) สถานีเกษตรหลวงอ่างขาง (พ.ศ. 2512) แผนที่ของพระราช (พ.ศ. 2515) มูลนิธิแม่ฟ้าหลวง ในพระบรมราชูปถัมภ์ (2515) โรงพยาบาลสมเด็จพระยุพราช (พ.ศ. 2520) ฝ่าย

ต้นน้ำลำธาร (พ.ศ. 2521) อ่างเก็บน้ำนฤปดินทรจินดา (เขื่อนห้วยโสมง) (พ.ศ. 2521) แก่งดิน (พ.ศ. 2522) ศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ จังหวัดฉะเชิงเทรา (พ.ศ. 2522) ปลูกป่า 3 อย่าง ประโยชน์ 4 อย่าง (พ.ศ. 2523) ศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิกุลทองอันเนื่องมาจากพระราชดำริ จังหวัดนราธิวาส (พ.ศ. 2524) ศูนย์ศึกษาการพัฒนาอ่าวคุ้งกระเบนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ จังหวัดจันทบุรี (พ.ศ. 2524) ศูนย์ศึกษาการพัฒนาภูพานอันเนื่องมาจากพระราชดำริ จังหวัดสกลนคร (พ.ศ. 2525) ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้อันเนื่องมาจากพระราชดำริ จังหวัดเชียงใหม่ (พ.ศ. 2525) ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายอันเนื่องมาจากพระราชดำริ จังหวัดเพชรบุรี (พ.ศ. 2526) และ ไปโอดีเซลในประเทศไทย (พ.ศ. 2528)

งานวิจัยนี้ได้จัดเก็บองค์ความรู้และข้อมูลเกี่ยวกับโครงการในพระราชดำริและโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ 25 โครงการข้างต้น รวมถึงตัวอย่างโครงการที่นำแนวทางตามพระราชดำริมาประยุกต์ใช้ในทุกภาคส่วน บทความต่างๆทางวิชาการ และสื่อมวลชน หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ คลิปวีดีโอและสื่อ งานวิจัย และศาสตร์ สากลจากต่างประเทศที่เกี่ยวข้อง ในรูปแบบเว็บไซต์ที่จดทะเบียนภายใต้โดเมนของสถาบันเศรษฐกิจพอเพียง (www.isethailand.org) เพื่อเป็นฐานข้อมูลเบื้องต้นในการเผยแพร่องค์ความรู้ ที่สามารถสืบค้นเข้าถึงได้ง่าย ประชาชนทั่วไปจึงสามารถใช้ประโยชน์ได้สะดวก สามารถน้อมนำแนวพระราชดำริไปปรับใช้ในบริบทของตน โดยการเลือกทำกิจกรรมสำคัญ ๆ ตามที่ปรากฏในแต่ละโครงการ สถาบันเศรษฐกิจพอเพียงยังสามารถนำฐานข้อมูลนี้ ไปเผยแพร่ให้สถานศึกษาต่าง ๆ ใช้เป็นข้อมูลประกอบการเรียนการสอน หรือนำไปเผยแพร่ในวงกว้าง ผ่านสื่อสังคมออนไลน์ ไม่ว่าจะเป็น Facebook, Instagram, YouTube, TikTok และ Twitter เพื่อเข้าถึงกลุ่มเป้าหมาย คนรุ่นใหม่ในปัจจุบันได้อีกด้วย

บทคัดย่อ

โครงการพัฒนาค้นคว้าความรู้การนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ในรูปแบบเว็บไซต์ (SEP Solutions Database) มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างฐานข้อมูลคลังความรู้ที่เป็นศูนย์กลางสำหรับการศึกษาเรียนรู้ เกี่ยวกับการพัฒนาตามศาสตร์ของพระราชฯ เพื่อให้ประชาชนทั่วไปสามารถเข้าถึงและค้นหาข้อมูลได้ง่ายในรูปแบบเว็บไซต์ และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ สืบสาน ต่อยอดและปฏิบัติได้ในวงกว้างต่อไป สำหรับวิธีการศึกษา สืบค้น รวบรวมข้อมูล ใช้วิธีการ Desk Study และการทบทวนวรรณกรรมจากเว็บไซต์ หนังสือ เอกสารเผยแพร่ วิทยุทัศน์ และสื่อต่าง ๆ ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับการดำเนินงาน แล้วคัดเลือกโครงการในพระราชดำริและโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริต้นแบบจำนวน 25 โครงการ ครอบคลุมการพัฒนาในด้านต่าง ๆ ได้แก่ ด้านการเกษตร และทรัพยากรธรรมชาติ การศึกษา การแพทย์และสาธารณสุข การพัฒนาชุมชน การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานสำหรับการพัฒนาประเทศ และด้านพลังงาน ซึ่งผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่านับตั้งแต่พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ทรงขึ้นครองราชย์ฯ ได้ทรงงานหลากหลายด้านเพื่อประโยชน์สุขของปวงชนชาวไทย และหน่วยงานต่าง ๆ ที่รับสนองพระราชดำริ ได้เก็บรวบรวมข้อมูลโครงการฯ และผลสัมฤทธิ์ที่เกิดขึ้นจากการดำเนินโครงการ รวมทั้งองค์ความรู้ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องไว้เป็นอย่างดี ฐานข้อมูลที่จัดเก็บในเว็บไซต์ของสถาบันเศรษฐกิจพอเพียง (www.isethailand.org) ในเบื้องต้น มีข้อมูลประกอบด้วยโครงการต้นแบบ 25 เรื่อง ตัวอย่างโครงการที่นำแนวทางพัฒนาตามพระราชดำริมาประยุกต์ใช้ในทุกภาคส่วน บทความต่าง ๆ ทางวิชาการ และสื่อมวลชน หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ คลิปวิดีโอและสื่อ งานวิจัย และศาสตร์สาขาลจากต่างประเทศที่เกี่ยวข้อง โดยประชาชนทั่วไปสามารถเข้าถึงและนำไปใช้ประโยชน์ได้ง่าย สถานศึกษาต่าง ๆ สามารถนำไปใช้เป็นข้อมูลประกอบการเรียนการสอน หรือนำไปเผยแพร่ในวงกว้าง ผ่านสื่อสังคมออนไลน์ ไม่ว่าจะเป็น Facebook, Instagram, YouTube, TikTok และ Twitter เพื่อเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายคนรุ่นใหม่ในปัจจุบัน

คำสำคัญ : เศรษฐกิจพอเพียง, หลักการทรงงาน, รัชกาลที่ 9, โครงการในพระราชดำริ, โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ, การพัฒนาที่ยั่งยืน

Abstract

The Sufficiency Economy Philosophy Solutions Database (SEP Solutions Database) is developed as an introductory central knowledge platform for those who are interested in learning and following royally initiated development concepts, principles from model projects of King Bhumibol the Great or King Rama IX of the Kingdom of Thailand. These projects are a collection of results from a study based on literature review and desk research on websites, books, video clips, and relevant media produced by organizations directly responsible for each of the model development projects. Twenty-five projects are, then, selected as showcases present on the Institute of Sufficiency Economy (www.isethailand.org) website. These projects cover varieties of development sectors such as agriculture and natural resources, education, medical science and public health, basic infrastructure, and energy. They are an evident display of King Rama IX's compassion and dedication towards the Thai people from the day of his ascension to the throne. His lifework development initiatives and efforts have been well documented by various organizations. The selected 25 model projects and concepts are to retell and depict the successful stories. Other database initially stored on the website of include examples of projects that apply the Royal Initiative approach to all sectors, academic articles and mass media, e-books video clips and media, research and international sciences from foreign countries that related to the King's development sciences. The public can benefit from this solutions database in studying and applying the royal initiatives to their contexts, while educational institutions can use as information for teaching. The ISE can also widely disseminate information through popular communication channels for younger people such as Facebook, Instagram, YouTube, TikTok and Twitter.

Key words: Sufficiency Economy Philosophy (SEP), King Rama IX, Royal development project, Royal initiated development project, Sustainable Development

สารบัญ

	หน้า
กิตติกรรมประกาศ	iii
บทสรุปผู้บริหาร	iv
บทคัดย่อ	vi
Abstract	vii
สารบัญ	viii
สารบัญภาพ	
1. บทนำ	1
2. การทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง	3
2.1 ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงกับศาสตร์ของพระราชา	4
2.2 ศาสตร์ของพระราชากับการพัฒนาประเทศไทย	4
2.3 ต้นแบบองค์ความรู้เกี่ยวกับศาสตร์ของพระราชา	7
2.4 การรับรู้เกี่ยวกับศาสตร์ของพระราชาในระดับสากล	9
3. ระเบียบวิธีดำเนินการวิจัย	12
3.1 กรอบแนวคิดในการศึกษา	12
3.2 การค้นหาและรวบรวมข้อมูลในรูปแบบโครงการ	12
3.3 การอ้างอิงแหล่งข้อมูลปฐมภูมิ	14
3.4 การประมวลและเรียบเรียงเป็นบทความ	14
3.5 การคัดเลือกโครงการ	15
4. ผลการวิจัย	16
4.1 ฐานข้อมูล องค์ความรู้ที่เกิดจากศาสตร์พระราชา และตัวอย่างโครงการ	16
โครงการที่ 1 ฝนหลวง	19
โครงการที่ 2 มูลนิธิอานันทมหิดล	33
โครงการที่ 3 สถาบันพระราชประชาสมาสัย (พ.ศ. 2501)	36
โครงการที่ 4 ข้าวพันธุ์พระราชทาน (พ.ศ. 2504)	46
โครงการที่ 5 โครงการส่วนพระองค์สวนจิตรลดา (พ.ศ. 2504)	62
โครงการที่ 6 โครงการตามพระราชประสงค์หุบกะพง (พ.ศ. 2507)	71
โครงการที่ 7 ปลานิลสายพันธุ์จิตรลดา (พ.ศ. 2508)	79
โครงการที่ 8 โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริด้านสาธารณสุข (พ.ศ. 2510)	89
โครงการที่ 9 มูลนิธิโครงการหลวง (พ.ศ. 2512)	100
โครงการที่ 10 โครงการสาธิตการปลูกข้าวสำหรับเยาวชน (พ.ศ. 2512)	109
โครงการที่ 11 สถานีเกษตรหลวงอ่างขาง (พ.ศ. 2512)	120
โครงการที่ 12 แผนที่ของพระราชา (พ.ศ. 2515)	131

โครงการที่ 13 มูลนิธิแม่ฟ้าหลวง ในพระบรมราชูปถัมภ์ (พ.ศ. 2515)	143
โครงการที่ 14 โรงพยาบาลสมเด็จพระยุพราช (พ.ศ. 2520)	153
โครงการที่ 15 ฝ่ายต้นน้ำลำธาร (พ.ศ. 2521)	163
โครงการที่ 16 อ่างเก็บน้ำนฤบดินทรจินดา (เขื่อนห้วยโสมง) (พ.ศ. 2521)	173
โครงการที่ 17 แก่งดิน (พ.ศ. 2522)	184
โครงการที่ 18 ศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ จังหวัดฉะเชิงเทรา (พ.ศ. 2522)	199
โครงการที่ 19 ปลุกป่า 3 อย่าง ประโยชน์ 4 อย่าง (พ.ศ. 2523)	210
โครงการที่ 20 ศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิภพทออันเนื่องมาจากพระราชดำริ จังหวัดนราธิวาส (พ.ศ. 2524)	217
โครงการที่ 21 ศูนย์ศึกษาการพัฒนาอ่าวคุ้งกระเบนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ จังหวัดจันทบุรี (พ.ศ. 2524)	299
โครงการที่ 22 ศูนย์ศึกษาการพัฒนาภูพานอันเนื่องมาจากพระราชดำริ จังหวัดสกลนคร (พ.ศ. 2526)	242
โครงการที่ 23 ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้อันเนื่องมาจากพระราชดำริ จังหวัดเชียงใหม่ (พ.ศ. 2525)	255
โครงการที่ 24 ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายอันเนื่องมาจากพระราชดำริ จังหวัดเพชรบุรี (พ.ศ. 2526)	266
โครงการที่ 25 ไปโอดีเซลในประเทศไทย (พ.ศ. 2528)	276
4.2 ฐานข้อมูลการนำแนวทางการพัฒนาตามพระราชดำริไปประยุกต์ใช้	
4.2.1 ตัวอย่างโครงการที่ประยุกต์ใช้การพัฒนาตามแนวพระราชดำริ	287
4.2.2 บทความทางวิชาการ และสื่อมวลชน	289
4.2.3 หนังสืออิเล็กทรอนิกส์	290
4.2.4 คลิปวิดีโอและสื่อ	292
4.2.5 งานวิจัย	293
4.2.6 ศาสตร์สากลจากต่างประเทศที่เกี่ยวข้อง	294
4.3 การพัฒนาเว็บไซต์เพื่อจัดเก็บและเผยแพร่ฐานข้อมูล	295
5. การอภิปรายผล	299
6. สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ	301
บรรณานุกรม	302
ภาคผนวก ก. สรุปผลงานวิจัย 1 หน้า (สำหรับประชาสัมพันธ์)	305
ภาคผนวก ข. สรุปผลงานวิจัย 5 บรรทัด	307
ภาคผนวก ค. สรุปผลงานวิจัยในรูปแบบ Infographic	308
รายชื่อคณะผู้วิจัย	309